

TÓTH ATTILA – JURÍK TÜNDE

MENTSÜK, AMI MENTHETŐ!

KÖRNYEZETTUDATOSSÁGRA NEVELÉS A FIATALOK KÖRÉBEN

A pandémia rányomta a bélyegét az amúgy is pesszimista közhangulatra. A kilátástalanság érzését fokozza az ökokrízissel kapcsolatos folyamatos vészharangozás. Egyénileg ugyanis hiába tartunk be bizonyos környezetvédelmi szabályokat, sajnos a csoportos felelősség tudata nem alakult ki köztünk. Írásunkban azt mutatjuk be, mi a fiatalok véleménye a Föld élıhetőségéről.

A FELMÉRÉSRE ADOTT VÁLASZOK

Vizsgálatunkat négy különböző osztályban végeztük el, 14–17 éves fiatalok körében. A válasz egyértelmű volt: mindannyian megállapították, hogy a bolygónk veszélyben van. Egyesek szerint nincs esély a túlélésre sem, ezért megkérdeztük, ők hogyan mentenék meg a Földünket. Érdekes és izgalmas válaszokat kaptunk: szigorúbb szabályokat kellene bevetni, hogy megtartsuk a jó földet és az ivóvizet. Meg kellene állítani az éghajlatváltozást, kevesebbet szennyezni, újra kell hasznosítani, helyes műanyaglikvidálást alkalmazni. Van, aki szupermenként, van, aki elnökként tudna valamit csinálni, de akadnak olyanok is, akik a populációt csökkentenék, s akad, aki kiiktatná az embert mint gonosztevőt...

A fiatalok rámutattak, hogy nagyon fontos a jó levegő és az ivóvíz, ezért egy további felmérésben megkérdeztük őket, hogy ha ezek fogyóban vannak, vajon meddig lesz még vízünk és levegőnk. A vízzel kapcsolatban válaszadók tudták, hogy a nagyvárosok lakosai a nagyfolyók vizét isszák, ezért ezeket választották: addig, amíg lesz Duna, vagy: 120-130 évig. Akadt olyan is, aki csak 10, más 1 000 évet saccolt. A tiszta levegő (oxigén) mennyiségét 100-200 évre becsülték, de volt olyan, aki szerint örökké tart, más az embertől tett függővé, vagy egyszerűen ezt írta: amíg el nem fogy. Egy válaszadó a fosszilis ételesek mennyiségétől tette függővé a kérdést, egy másik azt írta, amíg tisztulni tud, illetve amíg lesznek fák.

Az üvegházhatást sokan nem jól értelmezik, illetve keverik a fogalmakat, mert a válaszadás ilyenfajta: melegezés, egyensúlyzavar, ozonréteg megbomlása, sugárzásáteresztés, napsugárcsapda, saját hő, gázok okozta felmelegedés, vízpárolgás, CO-termelés (nem CO₂ – helytelenül), alacsonyrétegek légköri hatásai, autók és repülő k kibocsátásából eredő probléma, klímaváltozás, illetve a mennyiségből kifolyólag az emberiség bűnének tartják.

Sokan a fizikát hibáztatják a környezeti problémák kialakulása miatt, hiszen ha nem lett volna ipari forradalom, nem lenne ilyen gondunk. Ezért megkérdeztük, vajon jóvá tudja-e tenni a fizika mint természettudomány ezt a hibáját. Egyesek szerint a természethez való viszonyban lenne szükség új felfedezésekre, mások az üzemenyagváltástól várnak jobb eredményeket. A megújuló erőforrásokban is bíznak, illetve másféle hozzáállást kéne gyakorolnia a fizikának és magának az embernek is. Valaki már most visszafordíthatatlannak tartja az eseményeket, más a gravitációs kísérletektől vár csodát. A pesszimistábbak beletörődve hajtogatják, hogy ezen már nem tudunk változtatni sem.

Az újszerű felfedezésekkel kapcsolatban ilyen elvárások születtek: egészségügyi felfedezéseket várnak, amik kinövesztik a végtagjainkat, pótolják az öregedő szerveket. Ellenanyagot a vírusokra, baktériumokra és allergiákra, gyógymódot a rákra és más gyógyíthatatlan betegségekre. Olyan baktériumokat szeretnének felfedeztetni, amelyek felfalják a szemetet. Olyan gépet, amelyik tökéletesen megsemmisíti a műanyagot, illetve ivóvizet tud gyártani. Tisztítóberendezéseket szeretnének levegőre és vízre, sok-sok fát kiültetni. Valaki a H₂ (?) kitermeléstől vár csodát, más úgy gondolja, hogy semmire sincs szükség. Néhányan kémiai kutatásokat is sürgetnek, illetve időgépet kellene felfedezni, vagy teleportáltatni kéne magunkat (esetleg más, élıhetőbb bolygóra).

Az időgéppel kapcsolatban sokan hiszik, hogy már létezik, vagy most kísérletezik ki, más szerint csak elméletileg létezhet, logikailag nem, hiszen ha visszakerülnénk a múltba vagy eljutnánk a jövőbe, akkor befolyásolhatnánk a jelent. Többen egy kondenzátoros (Flux) áramot termelő órának képzelik ezt a csodaszerkentyűt. Ha már ebben bíznak, akkor megkérdeztük őket a végtelenről is, van-e örök élet. A válasz: van, elméletileg folyamatban, a jövőben lesz, más testben, lehetséges... , illetve nincs: csak egy életünk van, egy medúza élhet örökké, az ember lelke él, a Föld pusztulása miatt nincs végtelen élet, mások szerint csak egy bolygónak van örök élete. Született egy különös vélemény is: Isten eldönti majd.

Mivel a második és harmadik osztályban a középiskolában választható tantárgy lehet a fizikán belül néhány fejezet a metafizikából, kvantumfizikából és relativitáselméletből, megkérdeztük a véleményüket a teleportálásról. Egyesek szerint szerencse, hogy nincs, mások szívesen kipróbálnák. Felvetettük a testen kívüliség problémáját, amit kevesen oldottak még. Többen asszociáltak az álmom, vágyálom, vágy fogalmaira. Meglepődve tapasztaltuk, hogy többen ismerik az alvászparalízis fogalmát, néhányukat rémálmok gyötrik, mások szerint a fáradtsággal függ össze az álmodás. Vannak, akik zuhannak, és akadnak, akik meditálnak, és már jelentős részüknek volt halálközeli élménye is (baleset átélője, vízbefúlás szemtanúja).

¹ A tanulmány az Innovatív oktatási anyagok az egészségügyi és környezeti neveléshez, az alapiskola 3. és 4. osztálya számára (011UKF-4/2022, Inovatívne vzdelávacie materiály s dôrazom na výchovu zdraviu a environmentálnu výchovu žiakov 3. a 4. ročníka ZŠ) KEGA-projekt keretén belül íródott.

A legnagyobb veszélyt azonban a megkérdozettek nem a környezetszennyezésben vagy a kábítószerfüggőségben látják, hanem a háború kiterjedésében (atomháborúban), melyeket nagyhatalmi döntésektől, a fegyverdömpingtől, világbirtoklási törekvésektől tesznek függővé. Természetesen hiába fogunk nekik papolni a környezetvédelemről, ha egy bomba megsemmisíthet mindent.

ÖSSZEGZÉS

A szépre, jóra, erkölcsösre való nevelést alapvetően nem az iskolából, hanem otthonról hozzuk. Nyilván ide beletartozik az environmentalis nevelés is, ami természetes kell, hogy legyen. Az élet védelmében tett tiltások – ne tépd le a növény levelét, ne szakítsd ki tövestül, ne dobd el a papírt – természetes részét képezik a nevelésünknek. Az óvodában aztán csoportosan is megerősítjük, miért fontos a környezet, majd az alapiskola alsó szintjeitől megkezdődik a szisztematikusan felépített környezetvédelmi tudatosság kialakítása. Felhívjuk a figyelmet a hulladéktárolók veszélyeire, a füstgázok és a kipufogók okozta gondokra, illetve a vegyszerek túlzott fogyasztására, az erózióra. Nem elég azonban csak az elméletet tudni, hanem alkalmazni is kell mindezt a gyakorlatban: meg kell tapasztaltatni, milyen fontos a környezet védelme, milyen veszélyeket rejt a szennyezés és milyen lehet az okos hulladékgazdálkodás.

Ahogy a felmérésünk is rámutatott, a fiatalok rendelkeznek egyéni felelőségérzettel, de sajnos nem tudnak mit kezdeni a csoportos felelőséggel. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy mit tehet egy tizenéves: nem szennyezi a természetet kidobott hulladékkal, törődik a környezetével, segíti az állatok fejlődését, megfelelően megtanulja osztályozni a hulladékot (tudatos szeparáció). Járjuk be a környezetünket, ismerjük meg az erdőit, mezőit. Készítsünk projekteket, gyűjtsünk ötleteket, szervezzünk helyi mozgalmat a tisztább levegőért (pl. legyen autómentes nap), vízért. Kidolgozhatunk egyfajta tízparancsolatot is a gyermekeknek:

1. Ne önts ki veszélyes folyadékot!
2. Ne égesd ki a növényzetet!
3. Ne tépd és irtsd ki a növényeket!
4. Ne bánts a állatokat!
5. Ökológiai szempontból helyes csomagolóanyagot használj!
6. Szeparálj!
7. Alkalmazkodj a természetvédelemhez, kapcsolódj a tavaszi takarításokhoz a lakhelyeden!
8. Ültess fát, törődj a zöldövezettel!
9. Értelemmel és érzékenyen bánj a természettel!
10. Hasznosíts újra, amit csak tudsz!

| Fotó: <https://www.freepik.com>